

Onderwerp

Verslaglegging Duurzaam Door 2013 - 2016

Kern mededeling:

Kennisnemen van de rapportage van DuurzaamDoor 2013 - 2016. Deze rapportage bevat een samenvatting over de jaren 2013 tot en met 2015 en uitgebreider verslag over 2016.

Mededeling:

Het Kennisprogramma DuurzaamDoor is een vierjarig programma en loopt van 2013 t/m 2016. Het ministerie van EZ heeft hiervoor in de jaren 2013 - 2016 een bedrag van € 100.000,- per jaar beschikbaar gesteld aan de provincie Flevoland. De provincie Flevoland cofinanciert jaarlijks het bedrag van € 50.000,- en de deelnemende gemeenten en maatschappelijke organisaties leveren allen een jaarlijkse bijdrage van € 7.500,- plus inzet in uren. In Flevoland werken diverse organisaties samen aan de uitvoering van het programma waarin gewerkt wordt aan sociale innovatie voor een groene economie. De provincie Flevoland zorgt voor de coördinatie. Onderliggende rapportage doet verslag op hoofdlijnen van de uitgevoerde activiteiten tot nu toe. Alle projectdocumenten zoals projectvoorstellen en (eind)rapportages en zijn op verzoek beschikbaar.

Bijlagen

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de WOB (ja/nee aangeven)
Rapportage Duurzaam Door 2013 - 2016	2126989	ja

Ter inzage in de leeskamer

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de WOB (ja/nee aangeven)
		Tot

Registratienummer

2132598

Datum

17 oktober 2017

Auteur

A.P. Weener- v.d. Zande

Afdeling/Bureau

RE

Openbaarheid

Openbaar

Portefeuillehouder

Meijer, A.M.

Ter kennisname aan PS en burgerleden

Jaarrapportage Kennisprogramma DuurzaamDoor Flevoland 2013-2016

Inleiding

In Flevoland hebben diverse organisaties samengewerkt aan de uitvoering van het Kennisprogramma DuurzaamDoor 2013-2016. De provincie Flevoland neemt hierin een coördinerende rol. Deze rapportage blikt terug op de jaren 2013 tot en met 2016. Over 2013 tot en met 2015 is al eerder gerapporteerd. De rapportage wordt in dit verslag samengevat. Over 2016 is de verslaglegging uitgebreider. Alle projectdocumenten zoals projectvoorstellen en (eind)rapportages en zijn op verzoek beschikbaar.

Meer informatie over het programma is terug te vinden op www.duurzaamdoor.nl (landelijke informatie) en www.duurzaamflevoland.nl (specifiek DuurzaamDoor in Flevoland).

In de bijlage beschrijven wij het proces van de uitvoering van Duurzaam Door in Flevoland in de notitie: Uitgangspunten DuurzaamDoor Flevoland

Over het Kennisprogramma DuurzaamDoor in Flevoland

Doel: het doel van landelijke programma is het bereiken van een groene economie door het ontwikkelen van kennis, het versterken van competenties en door het creëren van synergie tussen partijen. Het is de bedoeling om de samenleving (jongeren, volwassenen, bedrijven, organisaties) toe te rusten met kennis, bewustzijn, attitude en handelingsperspectieven om een wel geïnformeerde keuze te kunnen maken voor duurzaamheid. Doelgroepen van het programma zijn burgers (met name jongeren), bedrijven, overheden, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties.

In dit programma staat sociale innovatie centraal: kennis ontwikkelen en met elkaar delen, verbindingen leggen tussen personen, initiatieven, organisaties en netwerken en het opschalen van praktijken met bewezen meerwaarde.

Uitvoering in Flevoland: voor de uitvoering van activiteiten is het de wens van de programmapartners dat het programma eigen, reeds bestaande duurzaamheidsprogramma's en -beleid ondersteunt. Het moet gaan om thema's die er voor de partners van het programma toe doen en waar het programma daadwerkelijk positief effect kan hebben. In Flevoland hebben de programmapartners ervoor gekozen om te concentreren op drie thema's:

- **Energie** - het ondersteunen en faciliteren op het gebied van kennis en organisatie van maatschappelijke initiatieven rond het opwekken van lokale duurzame energie.
- **Voedsel** - initiatieven op het gebied van stadslandbouw, streekproducten, beleving van voedsel, gezond en duurzaam voedsel, verbinden van voedselketens.
- **Grondstoffen** - gericht op de biobased economy, energie uit biomassa, verbinden van groene grondstoffen ketens.

De Flevolandse programmapartners zijn: provincie Flevoland, de gemeenten Almere, Lelystad en Zeewolde, IVN Flevoland, de Natuur en Milieufederatie Flevoland, het Waterschap Zuiderzeeland en CAH Vilentum. Deze coalitie is verantwoordelijk voor aansturing van het programma en maakt keuzes voor uit te voeren activiteiten.

2013/2014

Het Kennisprogramma DuurzaamDoor is in 2013 gestart met het ontwikkelen van het programma DuurzaamDoor Flevoland 2014-2016 en de start van twee projecten, te weten:

- Duurzaam-en-gezond-voedsel-voor-jong-en-oud,-met-de-onderdelen:-professionaliseren voedseleducatie voor de jeugd, meer streekproducten in de zorg en groene voedselgerelateerde ontwikkeling van stad en land. Uitgevoerd door: CAH Vilentum, WUR-PPO, Centrum Biologische Landbouw en IVN Flevoland.
- Werk maken van duurzame energie, met de onderdelen: jeugd interesseren voor werk in de duurzame energiesector en vraag naar duurzame energie-/ energiebesparingsproducten stimuleren. Uitgevoerd door: Natuur en Milieufederatie Flevoland en IVN Flevoland.

2014/2015

In 2014 is het raamwerk neergezet voor het Kennisprogramma in coalitievorm en zijn er vier projecten gestart. Het programma is zo opgezet dat de kern van de coalitie bestaat uit partijen die financieel bijdragen aan het programma. Dit zijn provincie Flevoland, de gemeenten Almere, Zeewolde en Dronten (wel partner in 2014, in 2015 niet), Lelystad (geen partner in 2014, wel in 2015 en 2016), IVN Flevoland, de Natuur en Milieufederatie Flevoland, het Waterschap Zuiderzeeland en CAH Vilentum. Deze coalitie stuurt het programma aan en maakt keuzes voor uit te voeren activiteiten. De programmabegroting bestaat voor een deel uit financiële middelen en voor een deel uit cofinanciering in uren. Er wordt voldaan aan de wens van 1/3 financiering door het Rijk en 2/3 uit de regio. De coalitie en vele andere organisaties zorgen voor de benodigde financiering.

Op 1 oktober 2014 is opdracht gegeven aan vier projecten: Verbinden met de bron, Flevodelen, Eetbare Leefomgeving en Scholier zoekt waarde. De projecten zijn voor de zomer 2015 afgerond.

Korte beschrijving van de projecten en de meest in het oog springende resultaten:

Verbinden met de bron

In elke gemeente zijn kleinschalige en duurzame initiatieven bezig om op lokaal niveau te werken aan een socialere, energiezuinigere, gezondere en hernieuwbare wereld. Veel initiatieven kunnen doorgroeien tot duurzame lange termijn projecten, met steun van kennis, ervaring of netwerk. In dit project is ingezet op meer draagvlak voor deze initiatieven en deelname van veel meer mensen.

Belangrijke resultaten van Verbinden met de bron

- ontwikkelen van de website www.duurzaamflevoland.nl met op het moment van lancering 26 initiatieven. De initiatieven zijn ingedeeld per thema: energie, reststromen, voedsel en water/ natuur. Ook zijn ze gescoord op de waarde die ze creëren op people, planet en profit. Er is een analyse uitgevoerd op verschillende modellen om deze score inzichtelijk te maken. Gekozen is voor de vorm van een waardeweb.
- Via kennissessies is een netwerk opgezet tussen overheden en initiatieven. Het netwerk blijkt vernieuwende inzichten op te leveren die voor initiatieven veelal praktisch toepasbaar zijn. Het project heeft een beweging in gang gezet die met de afronding van dit project niet stopt.

Flevodelen

Alle bewoners van Flevoland moeten mee kunnen doen aan windenergie. Om deze participatie laagdrempelig en overzichtelijk te houden voor zowel de windverenigingen als voor de participanten, zal de verplichte participatie worden ontwikkeld en aangeboden door energiecoöperaties van Zuidelijk en Oostelijk Flevoland. Verschillende vormen van participatie zullen worden aangeboden, waaronder een laagdrempelige vorm onder de werktitel 'Flevodelen'.

Belangrijke resultaten project Flevodelen:

- Het hele proces tussen de energiecoöperaties en de windverenigingen was sterk sociaal gestuurd: niet de inhoud stond voorop, maar de persoonlijke relaties, het winnen van vertrouwen en begrip krijgen voor elkaars belangen. In alle ruim 20 bijeenkomsten was dit het geval. De energiecoöperaties zijn nader gaan samenwerken en alle partijen hebben belangrijke inzichten gekregen in elkaars belangen en standpunten. Er is een netwerk ontstaan rond participatie in windenergie.
- REScoop kan de lessen van Flevodelen elders toepassen. REScoop ondersteunt windcoöperaties overal in Nederland. Bovendien is het model van Flevodelen ook toepasbaar bij andere grote windparken.

Scholier zoekt waarde

In 2014 startte IVN Flevoland het DuurzaamDoor-project 'Scholier zoekt Waarde', met als doel: het thema 'verwaarding van reststromen' toegankelijk maken voor een breed publiek.

Belangrijke resultaten van Scholier zoekt waarde 2014

IVN Flevoland, Wageningen UR/ ACRRES en de Stichting Technasia Netwerk Flevoland hebben dit project samen gedragen. IVN Flevoland heeft een samenwerkingsconvenant afgesloten met het Technasia Netwerk Flevoland om uitvoering te geven aan duurzame vraagstukken. In het project zijn twee scholen gekoppeld aan drie ondernemers:

- Emelwerda College, Emmeloord - Topfresh B.V. uit Kraggenburg
Minstens 60 leerlingen van de klassen 2Havo en 2VWO hebben zich gebogen over het vraagstuk over wat te doen met het vele wortelschrapsel dat overblijft na de fabricage van baby carrots. Vele oplossingen kwamen voorbij: van alcohol, olie, gel en wortelcake tot een ondervloer voor laminaat gemaakt van geperst wortelschrapsel.
- SGL, Lelystad - DeliBugs (welk insect lust patat?) en Marfo (hoe verwaard ik mijn restpartijen diepvriesmaaltijden?). Kleine groepjes leerlingen van 4Havo en 5VWO hebben gewerkt aan deze casussen als keuze- en verdiepingsproject.
- De partners in het project zijn erg tevreden met de opbrengsten en de energie en (nieuwe) verbindingen die de projecten teweeg hebben gebracht. De Stuurgroep heeft dan ook besloten verder te gaan met de projecten. Er wordt verder gebouwd en verdieping aangebracht op de basis die is gelegd.

Projecten 2015/2016

Vlak voor de zomer, 30 juni 2015, is opdracht gegeven aan de vier projecten:

1. Verbinden met de Flevolandse energieke samenleving 2.0
2. Scholier zoekt waarde 2.0
3. Duurzame Energie: leren en stimuleren
4. Sociale innovatie voor een duurzaam voedsellandschap.

Op de volgende pagina's per project een omschrijving van de projecten en de belangrijkste resultaten.

1. Verbinden met de Flevolandse energieke samenleving

Projecten 2015 - 2016

Verbinden met de Flevolandse energieke samenleving

In het project Verbinden met de Bron 1.0 zijn Flevolandse initiatieven geïnventariseerd en de waarden die zij toevoegen op people, planet en profit in beeld gebracht in de vorm van een waardeweb en ingedeeld per thema: energie, reststromen, voedsel en water/natuur. Groene initiatieven zijn doorgelicht en toegankelijk gemaakt via de website www.duurzaamflevoland.nl

In dit vervolg project wordt hierop voortgebouwd en onderzocht hoe overheden, maatschappelijke organisaties en initiatiefnemers in een leernetwerk de onderlinge interactie effectief kan inzetten voor de doorontwikkeling van deze burgerinitiatieven.

Doelstellingen:

- Overheden hebben meer zicht op de gewenste sturingsfilosofie bij groene (burger)initiatieven en geleerd van elkaar. Zij hebben meer zicht op de drijfveren en motivatie van bewoners. Inzicht is toegenomen over welke steun duurzame initiatieven van een gemeente kan verwachten door praktijkvoorbeelden te horen. Deze informatie kan worden meegenomen in de ontwikkeling van duurzaamheidsnota's.
- Intermediaire organisaties (NMFF, IVN, Landschapsbeheer Flevoland en de burgerbeweging Pioniers van de Toekomst) hebben zicht op een nieuwe rolopvatting, namelijk hoe (burger) initiatieven te helpen professionaliseren en geleerd van elkaar. Hoe kan je het beste vraag en aanbod op elkaar afstemmen.
- Burgerinitiatieven op het vlak van energie, deeleconomie, groen/water en voedsel zijn in meer gemeenten tot ontwikkeling gekomen (opschaling) en hebben onderling nieuwe inzichten gedeeld op het vlak van participatie, nieuwe organisatievormen, andere verdienmodellen, communicatie, educatie met als doel om tot krachtige en bestendige initiatieven te komen.
- Meer samenspel: de 5 O's hebben door meer samen te werken ook meer van elkaar geleerd, waardoor meer eenheid in 'taal' is ontstaan. [5 O's zijn: Onderwijs, Onderzoek, Overheid, Ondernemers, en Organisaties van burgers.

Belangrijkste resultaten

Er is een leernetwerk tot stand gekomen 'samenspel groene initiatieven en overheden' bestaande uit geïnteresseerde ambtenaren van gemeenten, waterschappen en provincies, medewerkers van intermediaire groene organisaties en burgerinitiatieven, waarin is gewerkt aan kennisontwikkeling rond het vraagstuk 'Hoe versterken wij groene initiatieven vanuit de samenleving'. Welke Governance en samenwerking is dan effectief.

Een duidelijk overzicht van vele verschillende burgerinitiatieven die actief zijn in Flevoland op het gebied van energie, voedsel, deeleconomie en groen/water gebundeld in een 'glossy, Flevopower' en op de website www.duurzaamflevoland.nl

Veel initiatieven hebben zich gepresenteerd op de eindconferentie in december 2016 in het Agoratheater in Lelystad in aanwezigheid van Flevolandse bestuurders, Rijk (programmamanager Duurzaam Door) en vele andere geïnteresseerden.

2. Scholier zoekt waarde 2.0

Projecten 2015 - 2016

Beschrijving en doelstelling:

Dit project is een vervolg op het project 'Scholier zoekt waarde uit 2014.' Waar in de projectopzet van 2014 werd ingezet op concrete verbinding op het thema door onderwijs, onderzoek en ondernemers, heeft Scholier zoekt Waarde 2.0 overheden (gemeenten, waterschap, provincie) actief bij het vraagstuk reststromen en met name recycling en upcycling betrokken.

Belangrijkste resultaten Scholier zoekt waarde 2.0

- Leerlingen van 5 voortgezet onderwijs instellingen in Flevoland hebben kennis en begrip over het thema opgedaan door het werken aan oplossingen van vraagstukken van 6 overheden op het gebied van circulaire economie.
- Er zijn twee eindpresentaties geweest, waar de leerlingen hun oplossingen hebben gepresenteerd aan de opdrachtgevers (bestuurders en ambtenaren), ouders, docenten en anderen geïnteresseerden. Hierbij zijn experts ingezet als gastsprekers.
- Er is een concept Circulaire School ontwikkeld waarmee betrokkenen zelf aan de slag kunnen om van de school een circulaire school te maken. Het concept is breed verspreid via flyers, websites en andere kanalen. (onderwijsbeurs in januari 2017)
- Op de gezamenlijke bijeenkomst op 14 december, waar alle partijen uit alle sporen (niet de leerlingen) aanwezig waren, is er - onder leiding van een verandermanager - teruggeblikt maar vooral ook vooruitgeblikt op de periode ná deze projectperiode. In verschillende workshops gingen aanwezigen inhoudelijk aan de slag met circulair onderwijs en met de circulaire samenleving
- Resultaten, bijeenkomsten etc zijn vastgelegd in foto's, filmbeelden, uitnodigingen en persberichten geproduceerd en gepubliceerd. Op de bijeenkomst van 14 december zijn visuele notulen gemaakt, die de basis vormen van een eventueel vervolg.

3. Duurzame Energie: leren en stimuleren

Projecten 2015 - 2016

Beschrijving en doelstelling:

In het onderwijs, met name bij de Technasia, liggen veel kansen om leerlingen beter te verbinden met de Flevolandse praktijk van duurzame energieopwekking. Door de aandacht voor duurzame energie en energiebesparing bij scholieren te vergroten kan dit er uiteindelijk toe leiden dat meer scholieren kiezen voor een baan in de duurzame energiesector.

Belangrijkste resultaten Duurzame energie: leren en stimuleren

Samenwerking tussen IVN Flevoland en Natuur- en Milieu federatie Flevoland

- 632 bewonersvragen over duurzame energie zijn beantwoord, 150 inloopspreekuren zijn georganiseerd in verschillende gemeenten en presentaties van het Energieloket Flevoland op 4 informatiemarkten
- 7 bijeenkomsten voor bewoners over energiebesparing en het zelf opwekken van duurzame energie verspreid over de provincie door het Energieloket Flevoland
- Een campagne om de burgerbetrokkenheid bij het energieloket en duurzame energie te versnellen. Hierbij zijn diverse activiteiten uitgerold.
- De kennis vergroot over het thema 'duurzame energie' bij docenten van HAVO/VWO en technatoren in bijeenkomsten, zodat zij in staat zijn de leerlingen hierin te begeleiden.
- Schoolopdrachten uitgevoerd om oplossingen te vinden voor vraagstukken van opdrachtgevers uit het bedrijfsleven en overheid op het terrein van energie door scholieren van 4 van de 5 Flevolandse Technasia. De leerlingen zijn met vraagstukken van reële opdrachtgevers aan de slag gegaan.
- Communicatiecampagne duurzame energie en energiebesparing 'energielabel omhoog, rekening omlaag!' gericht op het stimuleren van particulieren en bedrijven om energie te besparen en de vraag naar duurzame energie te vergroten. Met de wedstrijd en energiequizen die onderdeel waren van deze campagne is er contact geweest met ca. 3.000 Flevolandse en indirect via radio, website en social media nog vele duizenden meer.
- Symposium Duurzame Energie: leren en stimuleren met in de ochtend de prijsuitreiking van de wedstrijd; een volledige energy make-over van een woning (van F naar A label) gesponsord door het bedrijfsleven en in de middag de presentatie van de schoolopdrachten van de Technasia leerlingen.
- Jongeren Advies bureau (samenwerking tussen IVN en Technasia) vanuit Flevoland landelijk uitgerold en in elke provincie beschikbaar met als doel Scholieren te koppelen aan vraagstukken vanuit bedrijfsleven/ overheid.

4. Sociale innovatie voor een duurzaam voedsellandschap

Projecten 2015 - 2016

Beschrijving en doelstelling:

Naast bestaande agroproductieketens ontstaan nieuwe vormen van voedselproductie en -consumptie, nieuwe producent-consument relaties en nieuwe innovatieve voedselconcepten. Ontwikkelingen die dit versterken zijn o.a. de toenemende hang naar gezonde voedsel, transparantie in de ketens, de wens vooral lokaal voedsel te consumeren en de maatschappelijke tendens naar duurzame voedselsystemen. Voortbordurend op eerdere projecten worden de initiatieven rond 4 dimensies welke gerelateerd zijn aan het thema VOEDSEL verder verdiept en er lerende, participatieve netwerken van gemaakt, waarbinnen de mate waarin de netwerken bijdragen aan sociale innovatie goed kan worden onderzocht.

Deze 4 dimensies zijn ondergebracht in 4 inhoudelijke werkpakketten en 2 overkoepelende werkpakketten

- 4.1. jeugd en jongeren
- 4.2. productie en vermarkting
- 4.3. eetbare natuurlandschappen
- 4.4. gezondheid en welzijn.
- 4.5. Inzicht in succes- en faalfactoren in relatie tot sociale innovatie
- 4.6. Communicatie

Belangrijkste algemene resultaten sociale innovatie voor een duurzaam voedsellandschap

Het project "Duurzame voedsellandschappen" heeft Flevolandse partijen en experts van buiten de provincie bij elkaar gebracht op het gebied van voedselproductie, duurzaamheid, ondernemerschap, educatie en landschap.

Partijen die bij de uitvoering van dit project waren betrokken zijn:

IVN Flevoland
 Landschapsbeheer Flevoland
 Embergry
 Let's talk Bio
 Natuur en Milieu Federatie Flevoland
 Wageningen UR PPO
 Aeres Hogeschool
 DWEL
 Onderwijs (500 leerlingen en 10 docenten)
 Stichting Oikos
 Almere, voedselbos almre Voedselbos Sieradenbuurt Almere, Voedselbos Marknesse,
 Roggebotstaete in Dronten

Op de volgende pagina's worden de projectonderdelen en resultaten beschreven.

4.1. Jeugd en jongeren in sociale innovatie voor een duurzaam voedsellandschap Projecten 2015 - 2016

Doel van het project is

- a. Inzicht in hoe je jongeren betreft en interesseert op het thema voedselbos en hoe je nu en in de toekomst gebruik van de kracht van jongeren, wat levert het je op om de fantasie en ideeën van jongeren te gebruiken door het te betrekken bij het populair maken van eten van eigen bodem.
Invullen van gebleken witte vlekken in de educatie over eetbare leefomgeving en andere leemtes als scholing van vakdocenten op het thema.
- b. Faciliteren en ondersteunen kenniskringen schooltuinen.
- c. Opnemen van eetbare natuurlandschappen en voedselbos in onderwijsaanbod.
- d. Bewoners enthousiasmeren door hen te informeren over eten uit de natuur

a. Resultaten jongeren en voedselbos

- 500 leerlingen van VO en MBO zijn rechtstreeks in aanraking gekomen met het concept voedselbos. Dit gebeurde op school, in de les, door workshops aan de leerlingen.
- Door middel van workshops 5 scholen aan 5 bossen gekoppeld. In 3 gevallen is er een min of meer duurzame samenwerking tot stand gekomen.
- De initiatiefnemers van de voedselbossen hebben de adviezen van de jongeren serieus genomen. Een deel ervan was goed bruikbaar. Bijv. een vuurplaats, een watertje, een plek om te chillen, een uitkijktoren, workshops voedselverwerking of speciale apps over te vinden voedsel.

Belangrijke lessen

- Lokale verankering van samenwerking tussen bos en school werkt het best. De leerlingen moeten het bos kunnen opzoeken en er een band mee hebben.
- Continuïteit van docenten is een belangrijke (risico) factor
- Het juiste tijdstip voor samenwerking tussen scholen en bossen moet worden benut. Op tijd om de ideeën te kunnen implementeren maar niet te vroeg, dan kan de opdrachtgever niets beloven.
- Leerlingen zoveel mogelijk betrekken bij de uitvoering van hun eigen idee. Dat enthousiasmeert zowel docent als leerling waardoor de samenwerking langduriger kan worden

b. Resultaten faciliteren en ondersteunen kenniskringen schooltuinen

- 4 bijeenkomsten waar in totaal 6 geïnteresseerde scholen aan hebben deelgenomen, waarbij onderwerpen/behoefte zijn geïnventariseerd, tijdens ontwerpfase van schooltuinen, na realisatie en als netwerk/samenwerkingsverband. (de bijeenkomsten hadden een lage opkomst)
- KBS De Pirouette is in 2015 gestart met een schooltuin bij eigen school.
- Gesprekken gevoerd met 3 schoolkoepels. 2 Schoolkoepels gaven aan het onderwerp niet te rekenen tot hun verantwoordelijkheid. 1 Schoolkoepel wilde de mogelijkheid verder verkennen. Dit leidde uiteindelijk tot de conclusie dat er knelpunten waren waar men geen oplossingen voor vond.
- N.a.v. het knelpunt van de gering gevoelde betrokkenheid van de gemeente (Almere) is er een motie ingediend door initiatiefnemer van dit project.
- Als gevolg van gevoerde gesprekken zijn er drie scholen, die met schooltuinen aan de slag willen. Scholengemeenschap de Meergronden heeft daarvoor middelen beschikbaar.

c. *Resultaten educatieve visie over de eetbare leefomgeving*

- Met 4 scholen in het VO in Flevoland (VO en VMBO zijn interviews gehouden om 'eetbare natuurlandschappen en voedselbos' op te nemen in het onderwijsaanbod.

d. *Resultaten bewonersbijeenkomsten*

Landschapsbeheer Flevoland heeft bewonersavonden georganiseerd in

Marknesse: veel belangstelling maar nog geen concrete voorstellen en ideeën.

Almere: Veel enthousiaste bewoners. Subsidie is verkregen en voedselbos zal worden gerealiseerd.

Zeewolde: Contact tussen Landschapsbeheer en initiatiefnemer. Waarschijnlijk bijeenkomst in 2017

Almere Buiten: Bijeenkomst in het veld met als thema: Eten uit de natuur.

Enthousiaste bewoners. In gesprek met gemeente de kansen en mogelijkheden voor scholen gekoppeld aan de wensen van de bewonersgroep om stukjes eetbare natuur te realiseren.

Met diverse gemeenten de kansen om groen om te vormen naar eetbaar groen besproken.

Gemeente Almere en Lelystad stellen wijkbudgetten beschikbaar om de realisatie van eetbare natuur in de wijken mogelijk te maken.

4.2. Productie en vermarkting Projecten 2015 - 2016

Doel:

Kennisontwikkeling, synergie/kruisbestuiving over korte voedselketens bij deelnemers aan de voedselketen.
Onderzoeken of het netwerk van deelnemers aan de keten gecontinueerd kan worden.

Deelnemers:

CAH (9 personen betrokken waarvan 5 student),
WUR-PPO (1 persoon betrokken),
NMFF (3 personen betrokken),
Provincie (2 personen betrokken),
LBF (1 persoon betrokken)
Biologisch Netwerk (1 persoon betrokken),
IVN (1 persoon betrokken).

Resultaten:

- Netwerken op het terrein van voedsel in Flevoland bijeengebracht in één groot netwerk.
- Actiedag Lokaal Voedsel Flevoland op 24 mei 2016 met 5 thematafels die werden bemand door alle organisaties die aan het Duurzaam Door project deelnemen. (CAH, WUR, Biologisch Netwerk, NMFF, Embergy, Landschapsbeheer Flevoland, IVN Flevoland. Er waren 75 deelnemers en men was enthousiast en wilde graag betrokken blijven bij vervolgacties. Er is een artikel over Lokaal Voedsel Flevoland geplaatst in het Ondernemersbelang, en er was aandacht van Omroep Flevoland.
- In aanloop naar de Floriade 2022 is ook de provincie enthousiast om het behaalde resultaat te borgen en verder te brengen. Er zijn financiële middelen beschikbaar gekomen via het Fonds Verstedelijking Almere en het Interreg programma Foodchains4Europe.
- Op 15 september 2016 is er een excursie georganiseerd naar Rotterdam. Hier werd onder andere een bezoek gebracht aan de nieuwe markthal bij station Blaak, Fenix Food Factory, een gesprek met het Rotterdam Food Cluster en Rotterzwam. Aan deze excursie namen ongeveer 30 mensen deel. Tijdens deze dag die georganiseerd werd door partner OMFL is er veel genetwerkt en zijn er nuttige contacten gelegd.
- De verschillende Flevolandse netwerken en organisaties die aan het zelfde thema werkten werken vanaf nu samen onder de vlag van www.lokaalvoedsellevoland.nl.
- Het voortbestaan van de website www.lokaalvoedsellevoland.nl is voor de komende vier jaar geborgd.
- Op 17 november zal er nog een terugkomdag georganiseerd worden waarin er gereflecteerd wordt op deze bijeenkomsten. Tijdens deze bijeenkomst zal ook het commitment van bedrijfsleven gevraagd worden om tot de projectgroep toe te treden. Twee partijen hebben reeds toegezegd.
- Een aantal Flevolandse partijen willen daadwerkelijk aan de slag met een distributiepunt voor lokaal voedsel.
- De gemeente Lelystad heeft www.lokaalvoedsellevoland.nl nadrukkelijk opgenomen in haar beleid ten aanzien van duurzaamheid.

4.3. Leernetwerk eetbare natuurlandschappen Projecten 2015 - 2016

Doel:

Dit onderdeel van het programma heeft als doel kennis te ontwikkelen, te verbreden en verdiepen, te delen en te borgen.

Hiervoor zijn drie sporen gevolgd:

- a. Een verbreed netwerk Eetbare Natuurlandschappen dat via de Community of Practice de eerder gemaakte visie toepast bij praktijkcases en zo de visie verder verdiept, aanscherpt en verspreid naar de startende initiatieven.
- b. Ontwikkeling visie met professionals uit bestuur, beleid, hoger onderwijs, onderzoek en land- en tuinbouw en informatie overdracht aan grote groepen belangstellenden als bewoners, agrariërs, docenten en beleidsmakers/ bestuurders.
- c. Ontwikkeld en in de praktijk gebracht aanbod van bijscholing over eetbare natuur en voedselbossen voor docenten uit het voortgezet onderwijs.

Deelnemers:

Embergy, DWEL, Natuur- en Milieu Federatie Flevoland, Aeres Hogeschool, Landschapsbeheer Flevoland, Scholen VO en Hoger onderwijs, Primair onderwijs,

Resultaten:

Algemeen: Kanseninventarisatie voor omvorming van openbaar groen bij de gemeenten.

De leerervaringen worden toegepast in lopende initiatieven rond eetbare natuur en voedselbossen en bij de betrokken partners van dit Duurzaam Door project in hun eigen beleid, werkzaamheden en activiteiten.

- Ad a Bijeenkomsten van Community of Practices Eetbare Natuur waaraan 20 initiatieven eetbare natuur hebben deelgenomen, verspreid over Flevoland.
(Almere, Lelystad, Emmeloord)

Rond het thema 'Eetbare Natuur in Flevoland' is een breed en vitaal netwerk van initiatiefnemers en geïnteresseerden opgezet, dat zich als Community of Practise kennis ontwikkelt, verdiept en verspreidt. Het betreft partijen die zich actief inzetten voor de aanleg en het beheer van voedselbossen (o.a. Sieradenbuurt, Roggebotstaete, Groesbeek, Oosterwold), biodiverse wildpluknatuur (o.a. Groentje Cider, Almeerse Weelde, Speelwildernis) en/of geïnteresseerd zijn in verdieping en verspreiding van kennis en ervaring hieromtrent (o.a. CAH Vilentum). Naast al lopende initiatieven, zijn 9 nieuwe initiatieven gestart in Flevoland. Bezoek aan elkaars projecten; Eetbaar plantsoen, Hoekwierde, 't Paradijsvogelbosje, Landgoed Roggebotstaete, Plukpark Bultpark Lelystad, voedselbos Emmelerbos)

- Ad b. 4 Bijeenkomsten voor kennisoverdracht naar professionals (mini symposium met ca. 40 deelnemers, kennissatelier Voedselbos Bouwen en 2 bewonersbijeenkomsten als gevolg waarvan 3 omringende scholen op drie locaties eetbaar groen worden aangeplant met ca. 200 leerlingen.
- Ad c. Workshop/bijscholing 'aan de slag met voedselbossen voor het VO'
Een aantal scholen hebben stappen gezet in het concretiseren van kansen in de inpassing in het lesaanbod. Enkele docenten en stagebegeleiders zijn enthousiast over de mogelijkheden van Voedselbossen voor integratie en toepassing binnen het lessenpakket (het curriculum) voor het Voortgezet Onderwijs. Deelnemers waren

met name enthousiast over de mogelijkheden voor inpassing van theorie- en praktijklessen rond Voedselbossen binnen en tussen de vakken Biologie, aardrijkskunde en gezondheid.

Het betreft: Helen Parkhurstcollege, Arte College beiden in Almere, Emelwerda College en Groenhorst College Emmeloord en Aeres Hogeschool in Almere.

4.4. Gezond eten in de zorg

Doel: De kenniscoalitie die in het Duurzaam Door 2014 is gevormd uitbreiden en de initiatieven gericht op de dimensie Gezondheid en Welzijn verder verdiepen en er een lerend, participatief netwerk van maken.
Dit netwerk uitbreiden met het netwerk van zorginstellingen en instellings- bedrijfs- en schoolkantines uit projecten als: "Milieuwinst op het menu en Proef de smaak van Flevoland."
Inzicht verkrijgen in hoe- en in welke mate het netwerk bijdraagt aan sociale, duurzame innovatie.

Deelnemers:

Let's talk Bio, Aeres Hogeschool, IVN Flevoland, Natuur- en Milieufederatie Flevoland, Landschapsbeheer Flevoland.

Resultaten:

Enthousiaste, nog groeiende kenniscoalitie die in wisselende samenstelling deelnam aan:
Een Workshopbijeenkomst op de Biobeurs in Zwolle
Een workshopbijeenkomst op de Voedsel Anders conferentie in Wageningen.

Paktijkbijeenkomst op "locatie" van Zorginstelling Naarderheem te Naarden. Hier is verkend wat bij de eigen zorginstelling de situatie was met betrekking tot diverse thema's op het terrein van voeding en gezondheid in eigen organisatie.
Er is bij die gelegenheid ervaringen uitgewisseld met de koks.

Bijeenkomst bij de Zonnehoeve in Zeewolde. Hier staat de ontwikkeling van vitaliteit van mens/dier en plant in samenhang centraal.

Bijeenkomst 'Gezond eten in de zorg' Hier heeft IVN Flevoland het concept van de Natuurkoffer met streekproducten toegelicht en besproken met deelnemers. De koffer kan worden ingezet bij activiteiten voor bewoners van zorginstellingen en brengt hen via het thema voedsel in de gelegenheid met elkaar in gesprek te gaan en herinneringen op te halen. Er is ingezet op uitbreiding van het aantal vrijwilligers die workshops kunnen geven bij de gezondheidsinstellingen.

Deelnemers willen de kennisontwikkeling in de coalitie voortzetten door met regelmaat op informele wijze bij elkaars locatie op bezoek te komen en in de keuken te kijken. Ook via social media wil men contact onderhouden. (Linkedin Kenniscoalitie gezond eten in de zorg)

Een van de deelnemers gaat starten met lokale groenten.

Koks van verschillende deelnemers hebben op andere locaties meegelopen en een kijkje in de keuken gekregen.

Deze deelnemer werkt samen met studenten van een onderwijsinstelling in Almere, die zich bezighouden met de vraag: 'hoe kies ik een passend maaltijdconcept in de zorg.

Een aantal locaties hebben zich bereid verklaard op te willen treden als gastlocatie voor nieuwe ontmoetingen.

Er wordt door dit netwerk een Actieplan Lokaal Voedsel Flevoland opgesteld

Periode	Project	Opdrachtnemer	Gerealiseerde kosten in euro's	Gekapitaliseerde uren in euro's	Totale kosten incl. uren in euro's
2013 - 2014	Duurzaam en gezond voedsel voor jong en oud,	CAH Vilentum	59.811,-	50.304,-	110.115,-
2013 - 2014	Werk maken van duurzame energie, gericht op energiebesparing/ burgers	NMFF	26.425,-	4.850,-	31.275,-
2013 - 2014	Werk maken van duurzame energie, gericht op jeugd en educatie	IVN Flevoland	24.475,-	7.400,-	31.875,-
Subtotaal			110.711,-	62.554,-	173.265,-

2014 - 2015	Verbinden met de bron	NMFF	60.081,-	31.400,-	91.481,-
2014 - 2015	Flevodelen	NMFF	63.315,-	24.773,-	88.088,-
2014 - 2015	Eetbare Leefomgeving	CAH Vilentum	52.547,-	23.099,-	75.646,-
2014 - 2015	Scholier Zoekt waarde (Verwaarden reststromen)	IVN Flevoland	53.975,-	9.000,-	62.975,-
Subtotaal			229.918,-	88.272,-	318.190,-

2015 - 2016	Verbinden met de Flevolandse energieke samenleving 2.0	NMFF	98.542,-	71.454,-	169.996,-
2015 - 2016	Scholier zoekt waarde 2.0	IVN Flevoland	101.240,-	49.860,-	151.100,-
2015 - 2016	Duurzame Energie: leren en stimuleren	IVN Flevoland	48.875,-	22.145,-	71.020,-
2015 - 2016	Duurzame Energie: leren en stimuleren	IVN Flevoland	48.875,-	22.145,-	71.020,-
2015 - 2016	Sociale innovatie voor een duurzaam voedsellandschap	CAH/Vilentum	99.933,-	40.023,-	139.956,-
Subtotaal			397.465,-	205.628,-	603.093,-

Totaal 2013 - 2016			738.094,-	356.454,-	1.094.548,-
---------------------------	--	--	------------------	------------------	--------------------

Dekking:					
	Ministerie EZ 100.000 per jaar				400.000,-
	Cofinanciering provincie Flevoland 50.000 per jaar (*)				200.000,-
	Cofinanciering, gemeenten en Waterschap (*, maatschappelijke organisaties en Aeres Hogeschool in uren en euro's				494.548,-
Totaal 2013 - 2016					1.094.548,-

*) Inzet in uren door de provincie en gemeenten in Flevoland zijn buiten beschouwing gelaten